

תוכן

VII	—	—	—	—	דברי פתיחה מאת ש"ה ברגמן
5	—	—	—	—	הקדמה
	—	—	—	—	פרק א' : מעבר מהכרת-התבונה הפשוטה של המוסר
18	—	—	—	—	אל הפילוסופית
	—	—	—	—	פרק ב' : מעבר מן הפילוסופיה העממית של המוסר
46	—	—	—	—	אל המטפיסיקה של המדות
	—	—	—	—	פרק ג' : מעבר מן המטפיסיקה של המדות אל בקורת
132	—	—	—	—	התבונה המעשית הטהורה

דברי-פתיחה

עמנואל קנט' נולד בכ"ב באפריל 1724 בקניגסברג². אביו היה רצען. הוריו היו שייכים לכת הפיאטיסטית של הדת הפרוטסטנטית, והאתמוספירה הדתית של בית הוריו – השקט ושלוות הנפש, הדביקות באלוהים, והבטחון הפנימי ששום נסיון לא יכלו לזעזעו – השפיעה על הנער השפעה עמוקה. קנט חונך בגימנסיה ובאוניברסיטה בקניגסברג. אחרי גמר לימודיו עשה שנים אחדות כמורה פרטי באחוזות אצילים בקרבת העיר. בשנת 1755 נעשה למורה באוני-ברסיטה בקניגסברג ומאז עד שנת 1796, שבה

Immanuel Kant (1

Königsberg (2

VIII

עזב את מקומו באוניברסיטה מחמת זיקנה, הירצה הרצאות על עניינים רבים ושונים: על מתמטיקה, פיסיקה, לוגיקה, מטפיסיקה, תורת המדות, יסודות המשפט, תורת האדם, כתיבת הארץ, גיאולוגיה, תורת החינוך. כתביו הראשונים היו מוקדשים לבציות של מדעי הטבע. מבין הכתבים האלה יש לציין ביחוד את הספר "תולדת-טבע כללית ותיאוריה של השמים" ¹ (1755). שבו ניסה להסביר את התהוות מערכת-הכוכבים באופן מכני. ע"י תודה זו נעשה קנט לאביה של התיאוריה הנקראת היום על שמו ועל שם לֶפְלָס ². את ספריו הפילוסופיים הראשונים חיבר קנט בראשונה ברוח הפילוסופיה של לייבניץ שהיתה שוררת בזמן ההוא. הספר הראשון שבו אנו מוצאים את התחלות השיטה הקנטית המיוחדת הוא ה"דיסֶרְטַצְיָה על הצורה והעקרונים של העולם החושני והעולם

Allgemeine Naturgeschichte und Theorie (1
des Himmels
Laplace (2

השכלי¹. את הספר הזה חיבר קנט בשנת 1770 לרגל התמנותו לפרופיסור לתורת ההגיון ולמטפיסיקה באוניברסיטה בקניגסברג, וכתב אותו, לפי מנהגי הזמן, בלשון הלטינית. בויכוח בין כתלי האוניברסיטה, כשהגן קנט, בהתאם למנהגי האוניברסיטה, על ה"דיסרטיצה" הזאת, למד תלמידו וחברו, הרופא היהודי מרכוס הרץ², זכות על עקרוני הספר. מכיון שבספר הזה נדאים הסימנים הראשונים של השיטה הקנטית הנקראת "קריטית" ("בקורתית"), רגילים לכנות את הספרים שנכתבו לפני כן, בשם "פרי-קריטיים", ומונים את התקופה הקריטית החל מן ה"דיסרטיצה".

אולם עברו שנים רבות עד שהביא קנט את שיטתו לידי שלימות. אמנם במכתבו למרקוס הרץ מכ"א בפברואר 1772, שהוא אחת התעודות החשובות ביותר לתולדות יצירת השיטה (ושעל

(1) Dissertatio de mundi sensibilis atque intelligi-

bilis forma et principiiis

Markus Herz (1749-1803) (2)

כן אמרו עליו שהוא מציין את שעת-הלידה של "בקורת התבונה הטהורה" הביע קנט לחברו את התקוה, שיוציא את ספרו במשך שלושה חדשים; אולם עברו עוד תשע שנים עד שהגיעה שעה זו. במשך השנים האלה (1772–1781) הפסיק קנט את כתיבתו כמעט לגמרי. אלו היו השנים המכריעות שבהן יצר את שיטתו. כשנתבשל רעיונותיו, כתב במשך חמישה חדשים את הספר היסודי שלו, את "בקורת התבונה הטהורה"¹. הספר יצא בשנת 1781, וקנט אז בן נ"ז שנה. את דעותיו בענייני המוסר (שהובלטו גם במקומות ידועים ב"בקורת התבונה הטהורה") הביע קנט בעיקר ב"בקורת השניה", "בקורת התבונה המעשית"² (1788). אולם תמצית דעותיו אלו נמצאת בספר הקצר הניתן כאן בתרגום עברי, ספר "הנחת יסוד למטפיסיקה של

(הפרקים Kritik der reinen Vernunft (1 הראשונים יצאו בתרגום עברי ע"י ד"ר י. יונוביץ, ירושלים, תרפ"ג)

Kritik der praktischen Vernunft (2

המדות¹ (1785). השיטה הושלמה ב"בקורת השלישית, "בקורת כוח המשפט"² (1790), וגם שם (ביחוד בחלק השני המוקדש לבירור מושג התכליתיות) הדגיש קנט את חשיבותה המרכזית של תורת המוסר.

קנט מת ב־1804 בפברואר. כתביו העיקריים³, מלבד אלה שהזכרנו, הם:

הקדמה לכל מטפיסיקה בעתיד⁴ (1783);

דת בתוך גבולות התבונה בלבד⁵ (1793);

על השלום הנצחי⁶ (1793).

הוצאה שלימה של כתבי קנט יצאה ע"י

האקדמייה למדעים בברלין.

Grundlegung zur Metaphysik der Sitten (1)

Kritik der Urteilstkraft (2)

(3) רשימה שלימה של כתביו ימצא הקורא

ב"מלון-קנט" של איזלר.

Prolegomena zu einer jeden künftigen (4)

Metaphysik (תרגום עברי בהוצאת האוניברסיטה,

ירושלים, תרצ"ו)

Religion innerhalb der Grenzen der blossen (5)

Vernunft

(6) Zum ewigen Frieden (תרגום עברי ע"י

ד"ר י. יונבין, ירושלים, תרפ"ו)

מבין הספרים הרבים שנכתבו לשם הסברת
שיטתו וכמוריי־דרך להבנת כתביו, הננו מזכירים:
הוגו ברגמן, הפילוסופיה של עמנואל
קנט, תרפ"ז;

Robert Adamson, On the Philosophy of Kant¹, 1879;

Bruno Bauch, Immanuel Kant², 1921 ;

Emile Boutroux, La philosophie de Kant, 1926;

Ernst Cassirer, Kants Leben und Lehre, 1921 ;

Hermann Cohen, Kants Begründung der Ethik, 1877;

Rudolf Eisler, Kantlexikon, 1930;

Ernst Marcus, Der kategorische Imperativ, Eine
gemeinverständliche Einführung, 2. Aufl., 1921 ;

Alfred Menzel, Kants Kritik der reinen Vernunft,
Ein Leitfadent, 1922 ;

August Messer, Immanuel Kants Leben und
Philosophie, 1924 ;

H. J. Paton, The Moral Law, 1949 ,

Georg Simmel, Kant, 5. Aufl., 1921 ;

James Ward, A Study of Kant, 1922.

חברת־קנט³ בגרמניה מפרסמת החל

(1) יצא גם בתרגום גרמני.

(2) יצא בהוצאה מלאה ובהוצאה מקוצרת.

(3) Kant-Gesellschaft

XIII

משנת 1896 עתון מיוחד לחקירת בעיות
הפילוסופיה הקנטית בשם "חקירות-קנט"¹.

ההצעה הראשונה של התרגום הזה נעשתה
ע"י תלמיד האוניברסיטה העברית, מר משה
שפי, בשנת תרפ"ט, והשתמשו בה בסמינריונים
של האוניברסיטה. החומר נמסר, ביחד עם ההערות
שנצטברו, למר שמשון שטין, וע"י עריכתו
המוצלחה והמדוייקת יצא התרגום כחדש.

ש"ה ברגמן

תרצ"ג

למהדורה השניה

מהדורה זו עברה תחת ידו של פרופ'
ש"ה ברגמן והוכנסו בה אי-אלה תיקונים.

חנוכה תש"י